

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkande (SOU 2010:11) Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet

---

(KU2010/292/KV)

Sammanfattning

Kungl. biblioteket (KB) berör i sitt yttrande enbart de förslag som direkt, eller indirekt, påverkar KB:s utvidgade uppdrag, att svara för nationell överblick, främja samverkan och driva på utvecklingen inom biblioteksväsendet samt att i samråd med länsbiblioteken kontinuerligt följa bibliotekens arbete. Det utvidgade uppdraget innefattar även ansvar för den samlade biblioteksstatistiken. KB sammanfattar nedan sina synpunkter enligt utredningens kapitelordning.

4. Utgångspunkter för statens framtida stöd till regional kulturverksamhet

KB instämmer i utredningens bedömning att statens stöd bör bidra till att ge befolkningen i hela landet tillgång till ett varierat kulturutbud, präglat av förnyelse och kvalitet. KB vill här framhålla det faktum att länsbibliotek och lånecentraler visserligen verkar regionalt, men att de samtidigt är viktiga komponenter i ett nationellt system. De statliga stödinsatserna inom biblioteksområdet kräver därför en särskild utformning, där statens roll i hög grad bör vara att svara för nationella infrastrukturer. Det är därför angeläget med en tydlig ekonomisk koppling mellan staten (KB) och den regionala biblioteksverksamheten.

5. En ny modell för kultursamverkan

KB vill särskilt framhålla vikten av att de regionala kulturplanerna utformas i nära samverkan med länets kommuner. Detta gäller i särskilt hög grad för biblioteksområdet eftersom alla kommuner, oavsett storlek, har folkbibliotek. KB ser det också som positivt att samspelet mellan den statliga och den kommunala nivån i kulturpolitiska frågor kommer att bygga på dialog. KB vill dock framhålla vikten av att KB i likhet med Kulturrådet bemyndigas att utförda föreskrifter för uppföljning och återrapportering avseende bidragen till bibliotek.

5.1.2 Regionala kulturplaner och beslut om medelstildelning

KB ser det som självklart att den regionala biblioteksverksamheten ingår i kulturplanerna. Landstingen är huvudfinansierare för länsbiblioteken. Att landstingen skulle utesluta biblioteksverksamheten ur kulturplanerna för att det statliga bidraget fördelas av myndigheten KB förefaller därför, enligt KB:s bedömning, omotiverat.

5.1.3 Samverkan mellan statliga myndigheter

KB stöder förslaget om ett samverkansråd och ser det som ett viktigt forum för information och avstämning inför upprättandet av de regionala kulturplanerna. KB vill särskilt framhålla vikten av att ABM-frågorna får ett utrymme i samverkansrådet för att främja synergieffekter mellan de olika kulturområdena.

5.2 Förändringar i anslagsstrukturen

KB stöder i princip tanken att statliga insatser som uttryckligen är regionala eller lokala ska fördelas av lämplig instans på regional nivå. KB vill dock framhålla vikten av att de insatser som har en betydande nationell karaktär beslutas centralt. Det är därför önskvärt att de verksamheter som ingår i ett nationellt system blir föremål för individuella bedömningar. Verksamheter av nationell karaktär, t.ex. länsbibliotek och länecentraler är, enligt KB:s bedömning, inte lämpliga för Kultursamverkansmodellen.

5.2.1 Ett nytt gemensamt anslag för statsbidrag till regional kulturverksamhet

De statliga bidragen till biblioteksverksamhet är små i förhållande till statens bidrag till övriga regionala kulturinstitutioner. För att undvika oklarheter föreslår KB att Bidrag till bibliotek fortsättningsvis anges i en egen anslagspost.

5.2.3 Bidrag till biblioteksverksamhet

KB delar utredningens bedömning att det finns viktiga skillnader mellan ändamålet för denna bidragsgivning och annan typ av verksamhet som får stöd inom ramen för statsbidrag till regional kulturverksamhet. KB stöder förslaget att KB fr.o.m. 2011 får ansvar för att besluta om fördelning av bidrag till biblioteksverksamhet. KB har i sitt arbete med planen för det utvidgade uppdraget utgått från regeringens uttalande i propositionen att KB ges ett samlat ansvar för biblioteksområdet.

5.2.4 Stöd till tidsbegränsade insatser

KB anser att det även framöver ska finnas statliga medel på central nivå för utvecklingsinsatser och att utvecklingsmedlen till bibliotekssektorn ska ingå som en del av den anslagspost som avser stöd till biblioteksverksamhet som föreslås fördelas av KB. KB anser att utvecklingsinsatser inom biblioteksområdet i första hand genomförs utifrån ett nationellt perspektiv, även om regionala satsningar också kan vara motiverade. En fördelning av anslaget utifrån de regionala kulturplanerna förefaller därför klart olämplig. De cirka 5 miljoner kronor som avser biblioteksmedel är, enligt KB:s bedömning, otillräcklig.

5.2.6 Skapande skola

KB stödjer utredningens förslag att samverkan mellan kulturlivet och skolan bör ingå i de regionala kulturplanerna. KB har inga principiella invändningar emot att medlen för Skapande skola på sikt fördelas enligt fastställda fördelningsnycklar. I KB:s utvidgade uppdrag ingår även utvecklingsinsatser inom skolbiblioteksområdet. Det finns också stora förväntningar från skolbibliotekshåll. Medel för dessa insatser

saknas för närvarande. KB har i sin plan uppmärksammat att extra resurser är en förutsättning för att KB ska kunna fullgöra detta uppdrag. KB anser därför att en viss andel av de medel som anslås för Skapande skola ska disponeras av KB för utvecklingsarbete inom skolbiblioteksområdet.

5.2.7 Bidrag till kommunernas inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek, stöd till läsfrämjande insatser samt litterära evenemang

Enligt KB:s bedömning ska de bidrag som riktas till bibliotek samlas hos den myndighet som har det samlade ansvaret för biblioteksfrågor. Inköpsstödet och stödet till läsfrämjande insatser bör därför disponeras av KB.

7. Uppföljning, utvärdering och analys

I KB:s utvidgade uppdrag ingår bland annat att svara för nationell överblick samt att i samråd med länsbiblioteken följa bibliotekens arbete. KB ska även svara för den samlade biblioteksstatistiken. Det förefaller därför inkonsekvent att Statens kulturråd skulle svara för att följa biblioteksverksamheten. KB vill även framhålla behovet av utvärdering liksom behovet av en ökad kompetens regionalt för att delta i utvärderingsprocessen.

7.2 Den nya analysmyndigheten

Om en analysmyndighet införs vill KB betona vikten av att en tydlig ansvarsfördelning görs mellan analysmyndigheten och övriga aktörer, inklusive KB.

8. Författningskommentarer

8.5 Förslaget till förordning om ändring i förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet

Enligt Kultursamverkansutredningens bedömning, (5.2.3 Bidrag till biblioteksverksamhet) bör Kungl. biblioteket fr.o.m. 2011 få ansvar för att besluta om fördelning av bidrag till biblioteksverksamhet inom ramen för det nya anslaget *Bidrag till regional kulturverksamhet*.

Detta speglas inte i utredningens förslag till ändring i förordning (1996:1598). KB förutsätter att detta är ett förbiseende från utredningens sida och vill härmed uppmärksamma att förordningen bör innehålla bestämmelser om att ansökan om bidrag till biblioteksverksamhet görs till KB.

Redovisning i detalj per kapitel

Kap. 4 Utgångspunkter för statens framtida stöd till regional kulturverksamhet

Statens stöd till regional kulturverksamhet bör bidra till att ge befolkningen i hela landet möjlighet att ta del av ett varierat kulturutbud präglat av förnyelse och kvalitet. (s.63)

Kultursamverkansutredningens bedömning har sin utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen och riksdagens och regeringens övergripande prioriteringar för användningen och fördelningen av de statliga medlen till regional kulturverksamhet. KB vill emellertid framhålla att den kulturverksamhet som bedrivs av landstingen, med större eller mindre inslag av statligt stöd, är av högst skiftande karaktär. Utgångspunkt för hur de statliga bidragen ska administreras bör därför vara bedömningen av vilken modell som bäst lämpar sig för respektive verksamhet för att bäst uppnå målet med statens engagemang, nämligen att ge befolkningen i hela landet tillgång till ett varierat kulturutbud präglad av förnyelse och kvalitet. Detta innebär inte att en regional fördelning av statsbidragen på alla områden är den mest optimala.

KB har i sin plan för det utvidgade uppdraget framhållit att den regionala biblioteksverksamheten på väsentliga punkter skiljer sig från övrig regional kulturverksamhet. Länsbiblioteket är inget fysiskt bibliotek utan en stödfunktion till de kommunala biblioteken. Länsbiblioteken skiljer sig därmed från flertalet regionala institutioner såsom länsteatrar, läns museer mm.

När utbyggnaden av länsbiblioteksorganisationen påbörjades under 1930-talet var det med en uttalad ambition från statsmakterna att utjämna standardskillnader och garantera medborgarna en någorlunda likvärdig tillgång till bibliotekstjänster.

Enligt 1930 års författning var länsbibliotekens uppgifter att *"supplera de lokala bibliotekens arbete genom direkt och kostnadsfri utlåning av böcker, som behövs i studiesyfte, genom utsändande av vandringsbibliotek och genom biblioteksteknisk vägledning enligt närmare föreskrifter som skolöverstyrelsen utfärdar"*. Förutsättningarna för länsbibliotekens verksamhet var då radikalt annorlunda, med många och mycket små kommuner, de flesta utan möjlighet att bedriva en biblioteksverksamhet. Länsbiblioteken var ett viktigt led i uppbyggnaden av en nationell infrastruktur på folkbiblioteksområdet.

En av huvuduppgifterna var att förse de små kommunbiblioteken med vandringsbibliotek (cirkulerande boksamlingar). Vandringsbibliotek tillhör nu bibliotekshistorien och har nu, åttio år senare, ersatts av behovet av gemensamma nationella lösningar, som ofta kräver stora utvecklingsinsatser och investeringar som enskilda bibliotek varken på lokal eller på regional nivå har möjlighet att svara för. En gemensam infrastruktur är en förutsättning för ett nationellt bibliotekssamarbete och en jämlik biblioteksservice i hela landet.

Senare utredningar som behandlat länsbiblioteken har fullföljt statsmakternas intentioner från 1930-talet och uttalat sitt stöd för länsbiblioteken som en viktig nationell resurs med en standardutjämnande funktion. Genom efterföljande propositioner och riksdagsbeslut har statsbidragen till länsbiblioteken efterhand anpassats och utvidgats. Landstingen har också gradvis tagit ett allt större ekonomiskt ansvar. Landstingens ansvar för länsbiblioteken regleras sedan 1997 i bibliotekslagen.

De statliga stödinsatserna inom biblioteksområdet kräver därför en särskild utformning, där statens roll i huvudsak bör vara att svara för nationella infrastrukturer. De nationella infrastrukturerna består bland annat av gemensamma kataloger och sökverktyg och är en förutsättning för lånesamarbetet. Den fortsatta utvecklingen av en gemensam infrastruktur för biblioteksområdet underlättas väsentligt av en central finansiering och en direkt ekonomisk koppling mellan staten (KB) och den regionala biblioteksverksamheten. En regional fördelning av bidragen till biblioteksverksamhet vore därför, enligt KB:s bedömning, olämplig.

Kap 5. En ny modell för kultursamverkan

Från och med 2011 införs successivt en ny modell för fördelning av vissa statliga bidrag till regional kulturverksamhet: (s. 69)

KB har i princip inga invändningar mot Kultursamverkansutredningens förslag att en ny modell för fördelning av vissa statliga bidrag till regional kulturverksamhet. KB har i sitt yttrande över Kulturutredningen framhållit att det finns särskilda skäl som talar för att bidrag till biblioteksverksamhet inte bör ingå i modellen, utan att KB, i samråd med berörda parter, bör disponera dessa medel på ett samlat sätt för att utveckla en väl samordnad biblioteksservice i hela landet.

KB vill särskilt framhålla vikten av att de regionala kulturplanerna utformas i nära samverkan med länets kommuner. Detta gäller i särskilt hög grad för biblioteksområdet eftersom alla kommuner, oavsett storlek, har folkbibliotek. KB ser det också som positivt att samspelet mellan den statliga och den kommunala nivån i kulturpolitiska frågor föreslås bygga på en dialog. KB vill dock föreslå att KB, i likhet med Statens kulturråd, bemyndigas att utfärda föreskrifter för uppföljning och återrapportering avseende bidragen till bibliotek.

5.1.2 Regionala kulturplaner och beslut om medelstildelning

Det ska i respektive län utarbetas en regional kulturplan som bl.a. anger hur de statliga medlen är avsedda att användas. Planen ska tas fram av landstinget i samverkan med kommunerna och efter samråd med länets kulturliv och det civila samhället. Kulturplanen ska vara möjlig att följa upp och utvärdera både för staten och för den kommunala nivån. (s. 74)

KB stödjer, som nämnts, utredningens förslag om regionala kulturplaner. Utredningen menar att i kulturplanerna även bör ges utrymme för dialog för att diskutera de stödformer som kvarstår för nationell fördelning. Detta har också, framhåller utredningen, varit ett återkommande önskemål vid de möten som hållits med företrädare för kommuner och landsting. KB noterar samtidigt att biblioteksverksamheten saknas i den uppräkningslista av kulturplanernas innehåll och de verksamheter som invånarna i länet ska ha tillgång till. KB förutsätter att biblioteksverksamheten ska ingå i kulturplanerna. Detta motiveras, som nämnts, inte minst av att samtliga kommuner

bedriver biblioteksverksamhet. Dessutom anges i bibliotekslagen att kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner.

I samband med planeringen av det utvidgade uppdraget, genomförde KB en rad dialogmöten. Vid mötena framkom bland annat farhågor att länsbiblioteken kunde riskera att exkluderas från de regionala kulturplanerna om statsbidraget skulle fördelades av KB. KB ser inga vägande skäl till att biblioteksverksamheten skulle uteslutas ur kulturplanerna för att det statliga bidraget fördelas centralt. Landstingen är numera huvudfinansiär för länsbiblioteken. Att landstingen skulle utesluta biblioteksverksamheten ur kulturplanerna för att det statliga bidraget inte ingår i Kultursamverkansmodellen förefaller omotiverat, enligt KB:s bedömning. I synnerhet som det är ett starkt intresse för samtliga kommuner inom länet att samverka kring biblioteksfrågorna. KB förutsätter därför att dialogen omfattar samtliga verksamheter oavsett hur de statliga bidragen fördelas.

KB ser kulturplanerna som viktiga planerings- och utvärderingsunderlag för lokal, regional och statlig nivå. Att involvera de kommunala biblioteksföreträdarna i framtagandet av planer skulle inte bara stimulera till samverkan utan även bidra till en ökad kompetens avseende utvärdering och uppföljning.

Enligt bibliotekslagens § 7 ska kommuner och landsting anta planer för biblioteksverksamheten. Något som i hög grad motiverar att biblioteksverksamheten ingår i kulturplanerna. Bestämmelsen om biblioteksplaner som infördes år 2004 har ännu inte fått genomslag i samtliga kommuner. KB bedömer att kulturplanerna skulle kunna fungera som ett stöd i processen att upprätta biblioteksplaner. Planerna skulle dessutom kunna bidra till en utveckling av metoder för uppföljning och utvärdering. Biblioteksplanerna skulle kunna bli ett värdefullt underlag för KB:s uppdrag att svara för en nationell överblick, att följa biblioteksutvecklingen samt ge KB underlag för uppföljning av bibliotekslagens praktiska tillämpning.

5.1.3 Samverkan mellan statliga myndigheter

Regeringen ger Statens kulturråd i uppdrag att inrätta ett samverkansråd bestående av representanter för de statliga myndigheter vilkas verksamhetsområden berörs av Kultursamverkansmodellen. (s.78)

KB stöder förslaget om ett samverkansråd och ser det som ett viktigt forum för information och avstämning inför upprättandet av de regionala kulturplanerna. KB ser ingen anledning till att representationen skulle begränsas till enbart de statliga myndigheter som berörs av samverkansmodellen. (I någon omfattning berörs samtliga myndigheter inom kulturområdet).

I avsnittet nämns att det statliga bidraget till kulturmiljövård inte föreslås fördelas av landstingen. Utredningen framhåller dock att frågor med koppling till kulturmiljöområdet bör tas upp i samband med dialogerna. KB noterar att utredningen i sammanhanget inte särskilt nämner biblioteksfrågorna, men KB förutsätter att detta är ett

förbiseende och att det är utredningens mening att dessa i likhet med kulturmiljöområdet tas upp i samband med dialogerna och i de regionala kulturplanerna. KB vill särskilt framhålla vikten av att ABM-frågorna får ett utrymme i samverkansrådet för att främja synergieffekter mellan de olika kulturområdena.

5.2 Förändringar i anslagsstrukturen

KB stöder i princip Kulturutredningens bedömning att statliga insatser som uttryckligen har regionala eller lokala mottagare ska fördelas av lämplig instans på regional nivå. KB vill återigen framhålla att även om det statliga bidraget till länsbiblioteken har en regional mottagare har verksamheten i betydande utsträckning en nationell karaktär. Det är därför önskvärt att individuella bedömningar görs för de olika verksamhetsområdena. Verksamheter som har en regional huvudman men som ingår i ett nationellt system är således, enligt KB:s bedömning, olämpliga för en regional fördelning av statsbidraget.

5.2.1 Ett nytt gemensamt anslag för statsbidrag till regional kulturverksamhet

Ett nytt anslag Bidrag till regional kulturverksamhet, inrättas inom utgiftsområde 17 Kultur, medier trossamfund och fritid. (s. 80)

KB har i princip inga invändningar mot förslaget att de statliga stöden till olika kulturverksamheter samlas inom ett anslag. KB stödjer också förslaget om en indexuppräknings av anslaget. Detta gör det möjligt för mottagarna att förutse den framtida finansieringen. KB vill dock peka på risken att modellen inte enbart kan ge utrymme för flexibilitet och anpassningar till regionala förutsättningar, utan även kan innebära en risk för dragkamp mellan olika konstområden. Verksamheter som tilldrar sig stort medialt intresse kan ha lättare att hävda sig i argumentationen om medelstilldelning. Likaså kan institutioner med skenande lokalkostnader komma att ta i anspråk en allt större andel av anslaget.

KB vill också påtala det faktum att de statliga bidragen till biblioteksverksamhet är små i förhållande till statens bidrag till övriga regionala kulturinstitutioner. I synnerhet finns behov av ytterligare utvecklingsmedel. För att ge den regionala biblioteksverksamheten långsiktiga planeringsförutsättningar bör det årliga anslaget ligga på en stabil nivå. För att undvika oklarheter föreslår KB därför att Bidrag till bibliotek fortsättningsvis anges i en egen anslagspost.

5.2.3 Bidrag till biblioteksverksamhet

Kungl. biblioteket bör fr.o.m. 2011 få ansvar för att besluta om fördelning av bidrag till biblioteksverksamhet inom ramen för det nya anslaget Bidrag till kulturverksamhet. (s. 89)

KB delar utredningens bedömning att det finns viktiga skillnader mellan ändamålet för denna bidragsgivning och annan typ av verksamhet som får stöd inom ramen för statsbidrag till regional kulturverksamhet. KB stöder, som framgått, utredningens förslag

att KB fr.o.m. 2011 får ansvar för att besluta om fördelning av bidrag till biblioteksverksamhet.

I samband med utarbetandet av planen för det utvidgade uppdraget har KB haft anledning att närmare analysera de statliga bidragen till folkbiblioteksområdet. KB kunde då konstatera att de medel som nu anvisas under anslaget Bidrag till bibliotek är förhållandevis begränsade ställda i relation till folkbibliotekssektorns totala kostnader. (De är också begränsade ställda i relation till de centrala insatserna inom forskningsbiblioteksområdet). Den största delen av anslaget fördelas som - mer eller mindre permanenta - årliga verksamhetsbidrag till länsbibliotek, lånecentraler och depåbibliotek.

Av de 49,1 miljoner kr som anslaget omfattar fördelas cirka 27 miljoner kr till länsbiblioteken i fasta verksamhetsbidrag. Detta innebär att varje landsting i genomsnitt erhåller drygt en miljon kr per år till länsbiblioteksverksamheten. (Verksamhetsbidragen har mycket sällan varit föremål för omprövning). Cirka 14 miljoner kr fördelas till lånecentraler och depåbibliotek i de tre lånecentralregionerna. Lånecentralerna har ingen landstingskommunal finansiering utan har sedan tillkomsten under 1960-talet finansierats av staten. Lånecentralernas finansiering regleras i bibliotekslagens § 7 som bland annat anger att lånecentralerna finansieras av staten.

Inom anslaget lämnas också bidrag till vissa verksamheter av nationell karaktär eller verksamheter som omfattar flera län. T.ex. till Tornedalens bibliotek/Nordkalottbiblioteket och bokbussen i norra gränsområdet, den s.k. NÄRP-bussen. Resterande medel, som beräknas uppgå till knappt 6 miljoner kr fördelas till olika utvecklingsinsatser vid kommunala bibliotek eller länsbibliotek.

Inom anslaget finansieras således en rad insatser av skiftande karaktär. Bidrag kan beviljas till kommun (SFS 1996:1608) bland annat för kostnader för lånecentraler och depåbibliotek samt för utveckling av folkbiblioteksverksamheten. Statsbidrag till länsbibliotek ges enligt förordningen (1996:1598). Inte minst med hänsyn till bidragets varierande användningsområden bedömer KB i likhet med Kultursamverkansutredningen att Kultursamverkansmodellen vore mindre lämplig.

I den plan för det utvidgade uppdraget som KB överlämnade till regeringen den 16 april 2010 motiverade KB sitt stöd till utredningens förslag. KB framhöll då att biblioteksväsendet i stor utsträckning bygger på nationella infrastrukturer och gemensamma lösningar. Fysiska medier ersätts i allt större utsträckning av elektroniskt material, vilket ökar behovet av samlade nationella insatser. KB har också en roll som central aktör inom ABM-området vilket innebär ett samspel och en långtgående samverkan mellan centrala, regionala och lokala institutioner. En förutsättning för att KB ska kunna utföra sitt utvidgade uppdrag på ett kraftfullt sätt är att de statliga biblioteksresurserna inte splittras, utan samlas. För att utveckla och upprätthålla ett sammanhållet bibliotekssystem, krävs en rad nationella insatser. Sådana insatser är

t.ex. utvecklingen av en gemensam nationell katalog, digitalisering i syfte att öka tillgängligheten, samt upphandling av elektroniska resurser och avtalslicenser.

I regeringens proposition 2009/10:3 ”Tid för kultur” under avsnittet 6.5 Ett samlat ansvar för statens stöd och samordning inom biblioteksväsendet, ges en närmare precisering av vilka uppgifter som bör ingå i KB:s uppdrag, nämligen att svara för nationell överblick, främja samverkan och driva på utvecklingen inom biblioteksväsendet samt att, i samråd med länsbiblioteken, kontinuerligt följa bibliotekens arbete.

KB har således i sitt planarbete utgått från regeringens uttalande i propositionen samt regeringens uppdrag till KB, att det utvidgade uppdraget innebär ett samlat ansvar för statens stöd och samordning inom biblioteksväsendet. KB har då förutsatt att de statliga bidragen till biblioteksverksamhet ingår i ett samlat ansvar, dvs. Bidrag till biblioteksverksamhet samt de medel som finns under anslaget Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter och som i huvudsak kan sökas av kommunala bibliotek.

En förutsättning för att driva på utvecklingen inom biblioteksväsendet är att det finns vissa utvecklingsmedel. De utvecklingsmedel som för närvarande står till förfogande är, som nämnts, mycket begränsade. Vilket talar för att fördelningen görs utifrån en samlad bedömning.

KB vill också uppmärksamma att regeringen gett uttryck för att länsbiblioteken är viktiga aktörer i den nationella infrastrukturen på biblioteksområdet och att det borde finnas möjlighet att utveckla och förtydliga deras roll bland annat när det gäller det samlade ansvaret för samordning och kvalitetsutveckling av biblioteksverksamheten i respektive län. Länsbiblioteken förväntas spela en viktig roll i KB:s uppdrag att kontinuerligt följa bibliotekens arbete samt följa upp bibliotekslagens praktiska tillämpning. KB ser fram emot ett nära samarbete med länsbiblioteken. En direkt ekonomisk koppling mellan KB och länsbiblioteken skulle, enligt KB:s bedömning, ge stöd för ett sådant samarbete.

KB har således uppfattat att utredningens förslag har sin utgångspunkt i de av regeringen angivna förutsättningarna för KB:s utvidgade uppdrag.

5.2.4 Stöd till tidsbegränsade insatser

Regionala och lokala kulturinstitutioner ska även fortsättningsvis kunna få medel för tidsbegränsade utvecklingsinsatser. Detta gäller även institutioner och verksamheter i län som omfattas av Kultursamverkansmodellen. (s. 91)

KB vill framhålla vikten av att det även framöver finns statliga medel på central nivå för utvecklingsinsatser och att utvecklingsmedlen till bibliotekssektorn ingår som en del av de medel som avser stöd till biblioteksverksamhet och som föreslås fördelas av KB. KB vill också framhålla vikten av att utvecklingsinsatser inom biblioteksområdet i första hand genomförs utifrån ett nationellt perspektiv, även om regionala satsningar också kan vara motiverade. De cirka 5 miljoner kronor som avser biblioteksmedel är,

enligt KB:s bedömning, otillräckligt. Dessutom vill KB återigen peka på det faktum att de utvecklingsmedel inom bidraget till biblioteksverksamhet som för närvarande finns till disposition är alltför begränsade för att få någon effekt om de skulle fördelas inom Kultursamverkansmodellen.

5.2.6 Skapande skola

Insatser för att stärka samverkan mellan kulturlivet och skolan bör ingå i de regionala kulturplanerna. Medel inom ramen för satsningen på Skapande skola bör på sikt fördelas enligt på förhand fastställda fördelningsnycklar. (s. 97)

KB stödjer utredningens förslag att samverkan mellan kulturlivet och skolan bör ingå i de regionala kulturplanerna. KB har inga principiella invändningar emot att medlen för Skapande skola på sikt fördelas enligt fastställda fördelningsnycklar. Däremot vill KB åter framhålla vikten av att fördelningen av utvecklingsmedel görs utifrån samlade nationella bedömningar och att risken för att utvecklingsmedel används för att täcka bristande kommunala satsningar bör minimeras. KB vill därför framhålla vikten av utvärdering av det statliga bidragets effekter.

I KB:s utvidgade uppdrag ingår även utvecklingsinsatser inom skolbiblioteksområdet. Det finns också stora förväntningar från skolbibliotekshåll. Medel för dessa insatser saknas för närvarande. KB har i sin plan uppmärksammat att extra resurser är en förutsättning för att KB ska kunna fullgöra detta uppdrag. KB anser därför att en viss andel av de medel som anslås för Skapande skola ska disponeras av KB för utvecklingsarbete inom skolbiblioteksområdet.

5.2.7 Bidrag till kommunernas inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek, stöd till läsfrämjande insatser samt litterära evenemang

Bidrag till kommunernas inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek, stöd till litterära evenemang och läsfrämjande insatser bör tillsvidare liksom i dag fördelas av Statens kulturråd. Litteratur- och läsfrämjande insatser kan med fördel ingå i de regionala kulturplanerna och därmed tas upp till diskussion inom ramen för Kultursamverkansmodellen. Det bör övervägas om medlen för inköp till litteratur ska kunna användas mer flexibelt än i dag. (s. 99)

Som KB tidigare anfört bör samtliga statliga bidrag till biblioteksområdet fördelas av KB. De läsfrämjande insatserna har ett stort inslag av metodutveckling. Många insatser är av nationellt intresse och drivs som nationella projekt, t.ex. Barnens bibliotek som nu bör få en permanent lösning.

KB:s utvidgade uppdrag innefattar bland annat att driva på utvecklingen. En förutsättning för detta är att KB förfogar över tillräckliga utvecklingsmedel. Kriterier för utvecklingsinsatserna bör, som KB framhållit i sin plan, vara att de är av nationellt intresse och att de har nationella spridningseffekter. Utvecklingsinsatserna bör dessutom bli föremål för en samlad utvärdering och bedömning. Enligt KB:s bedömning bör därför de bidrag som riktas till bibliotek fördelas centralt och disponeras av KB.

(En revidering av förordningen om litteraturstöd mm pågår för närvarande inom Kulturdepartementet). Statens kulturråd har visserligen lång erfarenhet av stöd till läsfrämjande insatser. Men en ordning där Kulturrådet fortsättningsvis hanterar bidragen till bibliotek skulle innebära en splittring av resurserna och försvåra en samlad bedömning. Dessutom torde det underlätta för folkbiblioteken att ha *en* statlig aktör.

KB vill framhålla att en avgränsning mellan KB:s och Statens kulturråds ansvarsområden skulle underlättas om bidragen till bibliotek samlas under en myndighet, nämligen KB. KB skulle då svara för de biblioteksriktade insatserna och Kulturrådet för branschstöd samt de litteraturinriktade insatserna. En avgränsning skulle således, enligt KB:s bedömning, underlättas om stödet för läsfrämjande insatser samt inköpsstödet disponeras av KB.

KB stöder utredningens bedömning att Litteratur- och läsfrämjande insatser med fördel kan ingå i de regionala kulturplanerna och tas upp till diskussion inom ramen för Kultursamverkansmodellen. Däremot ifrågasätter KB en eventuellt decentraliserad beslutsordning av utvecklingsmedel. Utvecklingsinsatser är en viktig del av en nationell strategi. En decentraliserad beslutsordning kan medföra risk för fragmentisering. Utvecklingsinsatser bör, i synnerhet om medlen är begränsade, därför baseras på en samlad bedömning. Det bör dessutom finnas rutiner och kompetens för utvärdering och spridning av resultat.

Enligt KB:s bedömning finns en stark koppling mellan stödet till läsfrämjande insatser och inköpsstödet. Därför bör även inköpsstödet ingå i KB:s samlade ansvar. Detta inte minst mot bakgrund av regeringens uttalande att inköpsstödet bör göras mer flexibelt och att bibliotekens insatser för att utveckla metoder för läsfrämjande insatser bör öka. KB delar den bedömningen.

KB pekade i sin plan för det utvidgade uppdraget på risken att stödet i sin nuvarande form kan bli kontraproduktivt och ge stöd för ett synsätt att bokinköp för barn och ungdom förutsätter permanenta statsbidrag.

Stödet har funnits sedan slutet av 1990-talet och tillkom i ett akut läge då kommunernas inköp av barnlitteratur åren efter 1990-talets ekonomiska kris visat en oroväckande minskning. Enligt KB:s bedömning bör de statliga insatserna för denna typ av åtgärder vara tillfälliga. Mot bakgrund av det kommunala självstyret och att folkbiblioteken är ett uttalat kommunalt ansvar, bör statens roll i första hand vara utvecklande och utjämnande.

Statens bidrag till de kommunala biblioteken bör således avse strategiska utvecklingsinsatser och inte budgetstöd för att täcka eventuella långsiktiga bristande kommunala satsningar. KB menar därför att inköpsstödet skulle ge bättre effekt om det användes för strategiska utvecklingsinsatser inom barnbiblioteksverksamheten.

Kap 7. Uppföljning, utvärdering och analys

Landstingens återrapportering av medelsanvändningen ska ske årsvis till Statens kulturråd. För kulturplaner som löper över tre år ska redovisningen som lämnas efter två år vara särskilt utförlig. (s. 125)

Enligt utredningens bedömning bör Statens kulturråd få i uppdrag att följa den regionala utvecklingen på kulturområdet. Som bidragsgivande statlig myndighet bör det ingå i KB:s uppdrag att även följa den regionala biblioteksutvecklingen. I KB:s utvidgade uppdrag ingår bland annat att svara för nationell överblick samt att i samråd med länsbiblioteken följa bibliotekens arbete.

KB ska även svara för den samlade biblioteksstatistiken. Det förefaller därför inkonsekvent att Statens kulturråd skulle svara för att följa den regionala biblioteksverksamheten. KB vill även framhålla behovet av utvärdering liksom behovet av en ökad kompetens regionalt för att delta i utvärderingsprocessen. Den nya analysmyndigheten skulle här, i enlighet med utredningens förslag, kunna bistå med lämpliga analysverktyg för de regionala aktörerna.

7.2 Den nya analysmyndigheten

Den nya analysmyndigheten bör bl.a. ha i uppgift att följa hur Kultursamverkansmodellen tillämpas och vilka effekter den får, samt utveckla uppföljnings- och analysverktyg såväl för de regionala aktörernas som för statens behov. Analysmyndigheten bör överta ansvaret för de forskningsmedel som i dag disponeras av Statens kulturråd. (s.128)

KB vill betona vikten av, om en analysmyndighet införs, att en tydlig ansvarsfördelning görs mellan analysmyndigheten och övriga aktörer, inklusive KB. KB instämmer i bedömningen att det finns behov av att utveckla bättre uppföljnings- och analysverktyg. Eftersom den nya analysmyndigheten ännu inte finns på plats och mer konkreta uppgifter saknas, har KB emellertid svårt att uttrycka någon bestämd uppfattning rörande förslaget om den nya analysmyndigheten.

Kap 8. Uppföljning, utvärdering och analys

8.5 Förslaget till förordning om ändring i förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet

Enligt Kultursamverkansutredningens bedömning, (5.2.3 Bidrag till biblioteksverksamhet) bör Kungl. biblioteket fr.o.m. 2011 få ansvar för att besluta om fördelning av bidrag till biblioteksverksamhet inom ramen för det nya anslaget *Bidrag till regional kulturverksamhet*.

KB noterar att i förslaget till ändring i förordning (1996:1598) anges i § 16 att ansökan om statsbidrag *ska* göras hos Statens kulturråd. För statsbidrag till regionala arkivinstitutioner ska dock ansökan göras hos Riksarkivet. Kungl. biblioteket nämns således inte. KB förutsätter att om KB ska besluta om fördelning av bidrag till biblioteksverksamhet att ansökan också görs till KB.

KB förutsätter att detta är ett förbiseende från utredningens sida och vill härmed uppmärksamma att förordningen bör innehålla bestämmelser om att ansökan om bidrag till biblioteksverksamhet görs till KB.

I detta ärende har riksbibliotekarien Gunnar Sahlin beslutat, efter föredragning av avdelningschefen Gunilla Herdenberg.

Kungl. biblioteket

Gunnar Sahlin
Riksbibliotekarie

Gunilla Herdenberg
Avdelningschef